

Să vorbim despre Europa

Argument

Grinch-ul roșu, care nu ne va fura Crăciunul

Sorina Ștefărcă

„Independența arată la fel ca țara și ca (ne)fericirea oamenilor ei. Fericiți vom fi doar atunci când vom reuși să ieșim din această virtuală sală de așteptare, în care staționăm de 25 de ani. Iar de ieșit, vom ieși doar atunci când vom ști cu fermitate încotro vrem să mergem și ce vrem să facem... vara. Restul e abureală”.

Trebuie să recunosc faptul că, atunci când scriam aceste ultime propoziții din editoria-
lul publicat în numărul de august (pauza pe care am luat-o ulterior a fost motivată de cursa pentru fotoliul prezidențial, ce a urmat și în care nu am vrut să ne pomenim implicați, în vreun anume fel), credeam-speram că alegerea pe care o vor face pe final de toamnă concetățenii noștri va fi alta decât realitatea socialistă în care trăim cu toții de câteva săptămâni și care se anunță pentru (doar? tocmai?) patru ani. Un fel de ironie politică a sortii – să înscăunezi, în ajun de Crăciun, un Grinch care a promis că va anula Crăciunul pe care, moral și istoric, abia îl recăpătăm.

Pentru cei care nu știu, Grinch este personajul unui film-poveste american, despre o ciudată creatură verde, care urăște Crăciunul și se războiește pe toți oamenii care se pregătesc să îl serbeze. Nici prea frumos la chip, nici prea bun la suflet, doar pus rău pe ceartă cu toată lumea. Vă amintește de ceva/cineva acest Grinch? Și mie. Doar că aici finalul, așa cum este logic pentru o poveste, este unul fericit.

Cum va fi finalul nostru? Căci viața, chiar dacă bate filmul, nu este film. Iar un Grinch politic nu se schimbă după scenariul celor două ore de cinema. Pentru că Grinch-ii politici au, în spatele lor, alți Grinch-i politici, mai mari și mai puternici. Iar ca să le facă pe plac acestora, Grinch-ul nostru roșu are planuri mari: de la anularea lui Moș Crăciun până la anularea cetățeanului Traian Băsescu. De la anularea burselor românești pentru copiii noștri până la anularea perspectivei europene a țării, oferită prin intermediul Acordului de Asociere cu UE și transformarea Republicii Moldova într-un satelit al Rusiei. Pentru că, zice Grinch-ul roșu, doar închinându-ne Rusiei și războindu-ne cu restul lumii, ne vom salva.

Știu că nu vă bucurați. Că nu vă reprezintă. Că nu acesta este viitorul pe care vi-l doriți nici pe termen scurt, nici într-o perspectivă îndepărtată. Că nu mai vreți, din nou, să vă simțiți aruncați într-un trecut și într-un spațiu în care nu vă mai regăsiți. Că vă întrebați tot mai des dacă nu cumva este timpul să vă faceți, totuși, bagajele și să vă luați bilet într-un singur sens. Eu trăiesc aceleași sentimente și îmi pun aceleași întrebări... Și așa vrea să vă îndemn să fim optimiști – dar nu prea pot. Căci, așa cum spunea recent cineva, s-ar putea ca după 23 decembrie 2016 anul trecut să ne pară că a fost unul extrem de bun, comparativ cu ce vom avea în 2017.

Dar, dacă nu putem să fim optimiști, poate este cazul să fim, cel puțin, înțelepți? Căci, până și în cele mai „ateiste familii”, și în cele mai de restriște timpuri sovietice, copiii mergeau la bunici ca să serbeze magia Crăciunului. Iar Grinch-ii nu sunt veșnici, dacă suntem uniți nu ne lăsăm bătuti. Așa cum (aproape) am fost în această toamnă... La mulți ani, oameni frumoși și dragi, oriunde v-ați afla!

„Culorile copilăriei” pentru copiii din Moldova

Fotografie: ionbuga.com

Luna decembrie – care, prin definiție, este una a faptelor și gândurilor bune – a readus acasă mai mulți creatori care au pornit în lume din Moldova. Unul dintre aceștia este pictorița Cezara Kolesnic. Născută la Chișinău, formată profesional la Paris și stabilită, de câțiva ani, la Bruxelles, Cezara Kolesnic s-a integrat cu succes în mediul artistic european datorită picturilor cu „aromă” de Moldova pe care le face. Tocmai aceste picturi s-au regăsit în expoziția cu vânzare „Culorile copilăriei”, organizată la Chișinău, în seara de 16 decembrie, împreună cu CCF Moldova, organizație neguvernamentală care promovează drepturile copilului. Din banii câștigați, Cezara Kolesnic a donat 50% pentru susținerea drepturilor copiilor, și anume, pentru dreptul lor la creștere și dezvoltare în mediul familial. Pentru că... Moldova este Europa.

Cu sprijinul UE, BEI și BERD

Gazoductul Iași-Ungheni pornește spre Chișinău

Independența energetică este un subiect constant pe agenda de dezvoltare a Republicii Moldova, iar UE sprijină acest demers prin consolidarea sectorului de energie alternativă, dar și prin fortificarea celui tradițional.

La 19 decembrie curent, Guvernul a semnat cu UE, cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și cu Banca Europeană de Investiții (BEI) acorduri pentru un pachet de finanțare de 92 mln. de euro pentru extinderea, până la Chișinău, a actualului Gazoduct

Iași-Ungheni. BEI și BERD acordă câte un împrumut de 41 mln. de euro, iar UE – un grant de zece milioane. Extinderea gazoductului este de importanță strategică pentru țara noastră: va ajuta la asigurarea securității energetice a sta-

tului, ne va permite să cumpărăm gaze naturale de pe piețele UE, respectiv va fi un pas în plus la conectarea la sistemul energetic comunitar.

Pe lângă proiectul de interconectare la gaze, UE, BEI și BERD au sprijinit, în Moldova, programe precum cel de reabilitare a drumurilor, a troleibuzelor din Chișinău sau de reabilitare a sistemelor de aprovizionare cu apă în capitală. Gazoductul Iași-Ungheni a fost dat în exploatare în 2014, pentru cea etapă Uniunea Europeană venind cu o contribuție de șapte milioane de euro. (A. Ș.)

Sursa foto: Shutterstock

Afaceri moldovenești din fonduri europene

Doi soți entuziaști au schimbat țara spaghetelor pe dealurile cu pruni de la Hâncești

Lilia Zaharia,
reporteră „Obiectiv
European”

Deși la ușă ne bat sărbătorile de iarnă, noi ne-am propus să vă „teleportăm” în vară, atunci când în livezile din Moldova se coc cele mai gustoase și mai mustoase fructe. În plus, și vorba din popor ne învață ca să ne facem vara sanie și iarna căruță, respectiv, s-ar putea ca acest articol să inspire pe cineva pentru vara ce vine... Eroii noștri sunt Rodica și Vasile Chișcă, doi soți din orașul Hâncești care mai mult de un deceniu au lucrat în Italia. De câțiva ani, ei au revenit acasă, iar banii munciți în peninsula i-au investit într-o frumoasă și modernă livadă de pruni.

„Vedeți dealul acela? Visul meu e să ridic acolo o hală, o uscătorie de fructe și o mini-fabrică pentru distilare”, îmi spune Rodica, arătând cu mâna în zare. Și ea, și soțul ei cunosc foarte bine toate greutățile pe care le întâmpină un tânăr antreprenor atunci când lansează o afacere în agricultură. Dar mai știu că trebuie să crezi în visul tău.

Un deceniu muncit în Italia și 55 de hectare de teren agricol

Povestea Rodicăi și a soțului ei, Vasile, este similară cu cea a miilor de moldoveni care au hotărât să muncească peste hotare pentru o viață mai bună. El a plecat primul, încă fiind burlac. Ea era studentă la Chișinău și a decis să-l urmeze. „Mai simt și acum mătura pe care am primit-o de la mama pe spate, atunci când am anunțat-o că vreau să plec”, își amintește tânără cu un zâmbet în colțul gurii. Însă, chiar dacă a plecat, nu a abandonat studiile,

Primele prune culese de familia Chișcă. Fotografii de Lilia Zaharia

Sistemul de irigare din livada familiei Chișcă

- În 2016 copăceii au dat primul rod. „Fructele au fost culese de copiii noștri și aceasta a fost de-a dreptul un eveniment istoric pentru noi... Pentru a avea roadă din plin, mai avem însă mult de lucru. Am lucrat cinstit, am procurat terenuri din sursele noastre. Doamne, ce frumos ar sta uscătorie și hala pe dealul acela!..”, repetă Rodica, îndreptându-și iar privirea spre acel povârniș și imaginându-și cum, într-o bună zi, fructele uscate, magiunul din prune și țuica își vor găsi locul și pe mesele europenilor.

transferându-se în regim de frecvență redusă. În Italia, deși lucra, concomitent participa la diverse instruirii. „Ne-a fost greu, dar nu am cedat. Voiam să învăț, să cunosc cât mai

multe lucruri interesante despre acea țară...”, spune Rodica.

Între timp familia s-a mărit, venind pe lume și cei doi feciori. Iar acum câțiva ani soții Chișcă s-au

- În 2016, Guvernul Republicii Moldova a redus cu 200 de milioane de lei Fondul de subvenționare a agriculturii, din cele 900 milioane câte erau planificate inițial pentru agricultori și fermieri. Vestea i-a întristat, în special, pe tinerii antreprenori, pentru care subvențiile din partea statului sunt vitale pentru dezvoltarea afacerilor agricole.

hectare, pe care l-a cumpărat lângă orașul Hâncești. „Inima acestei livezi este fratele meu, care e agronom și care se află printre pomi din zori până seara târziu. Ziua lucrează pe tractor, seara – la calculator, pentru a studia cum se îngrijește mai bine o livadă de pruni. Eu sunt cu administrarea”, spune Rodica.

Singura livadă din Hâncești cu sistem de irigare prin picurare

Până în prezent, soții Chișcă au investit în afacerea lor circa 250 de mii de euro, bani cu care au cumpărat terenul agricol și utilajele. Astfel, livada lor este singura din raion, care beneficiază de un sistem de irigare modern, cu picurători la rădăcina copacului.

Rodica ne-a mărturisit că i-a reușit acest lucru grație Programului PARE 1+1, prin intermediul căruia a beneficiat de un ajutor în valoare de 200 de mii de lei. Alte 100 de mii de lei i-a primit în formă de subvenții. Acești bani i-a investit în sistemul de irigare, care i-a costat 30 de mii de euro. „Toate terenurile pe care le vedeți acum erau în pălăoagă. Inițial, ne-am pus scopul ca toate tehnologiile pe care le vom folosi să fie europene. De aceea, am mers la diferite training-uri și instruirii, inclusiv în Italia. Am adus și experți italieni aici. Ne gândeam: cum să plantăm dacă nu avem apă, că doar ne axăm pe tehnologii moderne?! Apoi am săpat acest lac de acumulare, am instalat sistemul de irigare. Slavă Domnului, acum avem apă!”, afirmă proprietara livezii.

Ea însă precizează că, în anul 2016, o parte din livadă a suferit din cauza inundațiilor din mijlocul verii. „Când au fost ploile cele mari, aici am avut inundații, vedeți partea cea de teren unde sunt pomii

uscați?”, ne arată aceasta câțiva copaci fără frunze.

Chiar dacă s-a scurs mai mult timp de când au părăsit Italia, Rodica și Vasile Chișcă nu s-au rupt în totalitate de țara care i-a găzduit o bucată din viața lor. În fiecare an, ei merg la cea mai mare expoziție agricolă din Italia, unde sunt prezentate cele mai noi utilaje și tehnologii din domeniu. O fac, pentru a fi la curent cu toate noutățile industriei...

Tot în Italia le sunt copiii, care au rămas să studieze acolo... „Niciodată nu ne-a fost ușor. Cei mai mulți dintre banii agonisiți sunt băgați în pământurile de la marginea orașului. Nici în Italia și nici într-o altă țară nu ai, dacă nu muncești. Am făcut și facem sacrificii mari. Noi nu avem casa noastră, trăim la părinți”, povestește Vasile.

Corupția și birocrația, principalele piedici în calea unui tânăr antreprenor

La început, elanul fiind mare, familia Chișcă avea de gând să planteze o suprafață mai mare cu puietii. Dar procedurile birocratice moldovenești și, deseori, corupția de care s-au ciocnit în unele instituții de stat i-au adus cu picioarele pe pământ – lecție pe care au însușit-o, dar cu care nu s-au mai împăcat. „Peste tot se așteaptă mită, iar dacă află că ai fost în Italia, în loc de o sută de lei îți cer o sută de euro...”, spune Vasile Chișcă.

„Trena italiană” le joacă festa și în alte situații. „Pentru un moldovean care locuiește și lucrează în Moldova, hectarul costă o mie de euro. Dar dacă eventualii vânzători au aflat că acest cumpărător a lucrat peste hotare, prețul se dublează”, specifică Rodica.

Cea mai mare problemă, invocată de soții Chișcă, ține de faptul că agricultorii nu au unde și comercializa produsele. „Am adus puietii din Moldova, dar și de peste hotarele țării. Însă nu suntem convinși că vom reuși să și vindem ceea ce producem. Dar vrem să rămânem optimiști. Vrem să vindem pruna la nivel industrial”, ne spun la despărțire Vasile și Rodica.

Legislații similare, rezultate diferite

Cum sunt confiscate averile ilegale în Europa și cum (nu) sunt - în Moldova

Persoanele cu funcții publice din Republica Moldova, care nu își vor putea justifica averile, ar putea rămâne fără ele. Cel puțin, așa spune actuala legislație națională în domeniul confiscării averii dobândite ilicit, a cărei implementare mai trenează însă. Într-un timp, unele țări europene deja folosesc banii obținuți din vinderea bunurilor, confiscate de la persoanele care nu le-au putut justifica.

Teoretic, la noi...

În prezent, cadrul legislativ național prevede că această confiscare poate fi cerută de procurori, dar și de inspectorii de integritate din cadrul Autorității Naționale de Integritate (ANI), o structură nouă care înlocuiește Comisia Națională de Integritate.

Potrivit Legii cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, intrată în vigoare la 1 august 2016, ANI va verifica averile subiecților declarării. În cazul în care instituția va stabili că persoana supusă controlului are venituri și bunuri scumpe, acumulate în perioada când deține o funcție publică, dar nu poate justifica proveniența acestora, va fi întocmit un act ce va stabili existența unei averi nejustificate. După care, cererea privind confiscarea valorii bunurilor va fi depusă la judecătoria de circumscripție. În cazul în care instanța de judecată emite o decizie definitivă prin care se constată caracterul

PRACTICI EUROPENE DE CONFISCARE A AVERII NEJUSTIFICATE

- În **AUSTRIA**, confiscarea poate fi dispusă simultan cu sentința de condamnare, dar poate fi inițiată și independent.
- În **DANEMARCA**, banii obținuți din vânzarea bunurilor confiscate sunt transferați în visteria statului.
- În **MAREA BRITANIE** are dreptul să impoziteze veniturile provenite din infracțiuni, apoi acestea să fie confiscate.
- În **FINLANDA**, proprietățile confiscate fie se vând, fie că sunt utilizate de către instituțiile sau autoritățile locale.
- În **CEHIA** se confiscă atât proprietățile, cât și bunurile financiare.
- În **IRLANDA**, proprietățile se vând rapid, imediat după emiterea definitivă a deciziei judecătorești, ca să nu se piardă din valoarea lor.
- Recent, în **ROMÂNIA** a fost înființată Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate (ANABI), instituție care va administra bunurile sechestrate.

nejustificat al averii, este informat Ministerul Finanțelor spre executare.

Potrivit legii, „confiscarea se poate referi la întreaga valoare a averii deținute de subiectul declarării, la valoarea unei părți din aceasta sau a unui bun/unor bunuri determinate”. De asemenea, „în cazul în care se dispune confiscarea valorii averii nejustificate, a unei părți din avere sau a unor bunuri determinate, acestea vor fi valorificate prin vânzare la licitație, în conformitate cu procedura stabilită de Guvern sau, după caz, vor fi transmise în proprietatea statului”, se arată în actul legislativ.

Practic, la ei...

Dacă Republica Moldova este novice la capitolul confiscării averilor nejustificate, unele țări ale Uniunii Europene aplică această proce-

dură de mai mulți ani, fiind o practică de succes. Potrivit studiului *Disposal of confiscated assets in the EU Member States* (Disponerea de bunurile confiscate în statele membre UE, n.a.), realizat de Centrul pentru Studii Democratice din Europa, în majoritatea statelor comunitare, bunurile dobândite ilicit sunt confiscate fie prin procedură civilă, fie prin cea penală.

● În **Republica Cehă**, persoanelor publice le pot fi confiscate bunurile doar dacă acestea sunt cercetate penal. Codul de procedură penală ceh permite confiscarea atât a proprietăților, cât și a bunurilor financiare. Și în **Danemarca**, procedura de confiscare a averii nejustificate urmează, de regulă, după o condamnare penală. O practică frecventă în această țară scandinavă este cea de

vânzare a bunurilor confiscate, iar banii obținuți sunt transferați în visteria statului.

● În **Finlanda**, la fel, confiscarea este posibilă numai în cadrul unei proceduri penale și este reglementată de Codul penal. O regulă aplicată în această țară este că bunurile, care urmează să fie confiscate, sunt gestionate foarte bine, pentru a minimiza deteriorarea acestora. În Finlanda proprietățile confiscate fie se vând, fie sunt utilizate de către instituțiile sau autoritățile publice locale.

● Condamnarea penală servește drept argument pentru confiscarea averilor și în **Lituania**. În acest stat baltic, dreptul de proprietate ale unei persoane poate fi restricționat temporar prin decizia procurorului de a asigura confiscarea.

● **Deși, în ultimii ani, și presa, și societatea civilă din Republica Moldova au semnalat nenumărate cazuri de posibile averi dobândite ilicit, nici până la adoptarea Legii cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, nici după intrarea în vigoare a acesteia în țara noastră nu au existat cazuri de confiscare a bunurilor ilegale. Într-un timp, orice guvernare vorbește despre apropierea și preluarea standardelor și practicilor europene.**

● Spre deosebire de țările menționate mai sus, în **Irlanda** confiscarea averii nejustificate este posibilă și într-un proces penal, și în unul civil. De regulă, proprietățile sunt vândute la licitație, iar mașinile

– prin intermediul dealerilor auto. Metoda de vânzare este aprobată de instanță, atunci când este pronunțată decizia definitivă de confiscare. Practica prevede vânzarea cât mai rapidă a bunurilor, banii câștigați fiind direcționați imediat către Ministerul Finanțelor.

Noua Directivă UE vizează și persoanele-terțe

În ultimii ani, statele UE și instituțiile europene și-au unit eforturile pentru a combate îmbogățirea ilicită. Pentru ca să existe norme legislative unice în acest sens, în 2014, Parlamentul European a adoptat o Directivă ce prevede că, în cazul în care valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, raportată la venitul persoanei, nu poate fi justificată, țările comunitare vor putea aplica procedura de confiscare extinsă.

O altă prevedere importantă a Directivei UE este că se va permite confiscarea de la terți, în condițiile în care cei care își dobândesc averile în mod fraudulos înregistrează de multe ori conturile bancare și bunurile pe numele altor persoane. „Numai dacă luăm averile infractorilor vom putea îndrăzni a crede că reducem marea criminalitate. Trimiterea unor oameni la închisoare, dar lăsarea banilor murdari în circulație nu mai poate fi tolerată”, declara acum doi ani europarlamentara Monica Macovei, fostă ministru a Justiției din România și co-raportora și promotoarea acestei Directive.

Anul 2016 a reprezentat termenul-limită până când țările membre UE urmau să-și adapteze cadrul legislativ național la Directiva privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană.

Lilia Zaharia

Pe scurt

Acordul de Asociere cu UE, departe de a fi o istorie de succes

Două studii lansate, la 15 decembrie, de IDIS „Viitorul” arată că Acordul de Asociere a rămas, după semnarea sa în 2014, la nivelul formalismului, fără să existe prea multe realizări practice, iar pentru că diplomația economică a Republicii

Moldova bate pasul pe loc, și interesele economice ale țării suferă.

„Atât partenerii europeni, cât și societatea civilă așteaptă din partea guvernării de la Chișinău reforme viabile, care să democratizeze țara. Însă, chiar după semnarea Acordului, autoritățile moldovenești și-au permis să delapidizeze din sistemul bancar, afectând foarte mult securitatea economică a statului. Iar clasa politică a fost preocupată mai mult

de disputele legate de investirea guvernelor”, a spus Ion Tăbărbă, autorul studiului „Responsabilizarea instituțiilor statului în implementarea acordului de asociere”. Potrivit lui, ideal ar fi ca guvernarea să aibă sincer toată predisponerea pentru a democratiza societatea moldovenească, căci Acordul de Asociere este foaia de parcurs ideală pentru acest deziderat.

În studiul său „În ce mod reușește Republica Moldova să-și promoveze

interesele economice pe extern”, Valentin Lozovanu susține că acesta angajament nu figurează printre principalele priorități de politică externă ale țării noastre, iar conceptul de politică externă existent este depășit. „Republica Moldova rămâne fără o politică externă care să se axeze pe o promovare activă a intereselor ei economice peste hotare”, afirmă expertul.

Andreea Ștefan

În ce mod reușește Republica Moldova să-și promoveze interesele economice pe extern?

Europenii

Dionis Cenușă: „Anul 2017 va fi condiționat de mai mulți „dacă”, inclusiv în context european...”

Sfârșitul anului 2016 a fost marcat, în Republica Moldova, de investirea unui nou șef al statului. Socialistul Igor Dodon - care a câștigat cursa prezidențială din toamnă datorită unui agresiv discurs anti-european și pro-estic, „garnisit” cu minciuni și manipulări mediatice grosolane - anunță, printre prioritățile sale, revizuirea și chiar denunțarea Acordului

de Asociere cu UE, dar și alte acțiuni care să întoarcă Republica Moldova din parcursul european. Cât, din ceea ce a promis/promite proaspătul președinte este bravadă politică și la ce să ne așteptăm, în context local și global, în anul 2017? Despre aceasta am discutat cu Dionis Cenușă, analist politic, expert asociat la „Expert-Grup”.

Foto: expert-grup.org

de acolo va depune eforturi de euro-integrare mai mari și că ne vor depăși. Pe alocuri, deja suntem codași, de fapt. Chiar dacă, așa cum am văzut din ultimele vizite ale premierului Pavel Filip la Bruxelles, guvernarea de la Chișinău este optimistă și crede că vom putea fi într-un pas cu Georgia. Eu nu sunt atât de optimist. Nici deblocarea asistenței bugetare externe, anunțată pe final de an, nu mă face mai optimist.

— Guvernarea este optimistă și adoptă acte legislative care, formal, se pliază pe cerințele UE. Un exemplu ar fi normele de lucru la

calculator, gândite pentru binele angajaților. În paralel, este adoptată o controversată amnistie fiscală, care deja a fost criticată de organisme internaționale... Pentru binele cui?

— Asta noi trebuie să o clarificăm. Și să punem presiune, așa cum s-a întâmplat în cazul acestei legi, dar nu se întâmplă în multe alte cazuri. Deseori noi punem UE în situația de a arbitra în Republica Moldova. Dar UE gândește ca un actor pragmatic. Bruxellesul susține țările din vecinătate pentru ca acestea să nu se transforme, din zone de relativă securitate, în exportatori de insecuritate. Dar și UE devine mai dură. Dovadă și faptul că asistența externă va fi tot mai mult focusată pe proiecte concrete, nu pe sprijinul bugetar direct, care le oferea un *carte-blanche* guvernurilor. Aceasta ar putea să sporească reformele structurale (justiția, administrația publică, sectorul energetic, combaterea monopolurilor), precum și acțiunile cu efecte tangibile pentru cetățeni. Succesul asistenței UE depinde atât de voința politică a autorităților, cât și de comunicarea cu cetățenii, de care Delegația UE de la Chișinău a început să aibă mai multă grijă decât anterior. Se pare că Uniunea Europeană, în sfârșit, a însușit lecția că, în Europa de Est nu poți să oferi bani „pe cuvânt de onoare”. Și va acționa în consecință.

— Vă mulțumim pentru interviu și îți dorim un an nou cu multe realizări!

Sorina Ștefăruț

— Este sau nu Igor Dodon în funcția de președinte o catastrofă pentru Republica Moldova, așa cum îl văd mulți care nu l-au votat și care nici nu îl recunosc în calitate de șef al statului?

— Depinde ce înțelegem prin catastrofă... Cert este că el va face tot ce îi stă în puteri pentru ca Republica Moldova să redevină un satelit al Rusiei. Ne îndreptăm în direcția unei revizuirii a politicii externe pe termen lung. Nu se va întâmpla totul imediat, evident. În 2017, Dodon va tona terenul, dar dacă - și acest „dacă” este o condiție importantă - el și partidul său reușesc să se impună în alegerile parlamentare, agenda europeană va suferi schimbări serioase.

„Se dorește o mai mare prezentă rusească aici”

— Speram la un răspuns mai optimist...

— Optimismul ar putea veni doar de la acești ipotetici „dacă”. „Dacă” Dodon are majoritatea în Parlament. „Dacă” Ucraina reușește să țină piept ofensivei Rusiei - căci, odată obținut succesul în Siria, unde s-a reușit menținerea regimului Assad la putere, Rusia va avea mai mult timp și forță să se orienteze spre alte puncte strategice. „Dacă”, după alegerile din Franța și Germania, sancțiunile economice față de Kremlin vor fi menținute - în caz că acestea vor cădea, Rusia se va revigora economic, respectiv,

Dodon va putea spera la un mai mare sprijin rusesc. Sunt condiții cruciale pentru ca agenda lui Dodon să fie implementată.

Guvernarea pretins europeană, la rândul ei, mizează pe Uniunea Europeană și pe asistența oferită de aceasta și care, totodată, îi conferă un soi de legitimitate. Căci, chiar dacă este oferită țării și cetățenilor, această asistență este prezentată drept o susținere directă a Partidului Democrat, aflat la guvernare. Actorii locali devin din ce în ce mai ingenioși în ceea ce privește exploatarea factorilor externi.

— Dacă depindem atât de mult, inclusiv financiar, de factorii externi, va porni, totuși, noul președinte revizuirea Acordului de Asociere?

— Dodon este un actor rațional și nu va face acest lucru până când nu va avea, cel puțin parțial, garanția că sprijinul oferit de UE poate fi înlocuit cu asistență sau cu o mai mare prezentă economică rusească aici. De aceea și este interesat de readucerea Rusiei la nivel de investitor, de prezentă umanitară și educațională. Problema va fi pusă mai tranșant atunci când va avea niște garanții. Contează, de asemenea, felul în care va evolua Uniunea Economică Euroasiatică. Cred că, dacă se va merge spre această Uniune, Igor Dodon va încerca să condiționeze și să ceară ceva în schimb, așa cum au făcut unele țări din Asia Centrală.

— Cât de capabilă este Rusia să ducă în spa-te atâția „profitori”?

— Tocmai de aceea ziceam că depindem mult de factorul extern, de sancțiuni, de prețul la petrol etc... Trebuie să privim lucrurile în complexitate. Chiar dacă ne pare că nu ne influențează alegerile din Franța, Germania sau Olanda.

„Să te certți cu Băsescu e departe de a face ordine, dar...”

— Ce previziuni ai pentru aceste alegeri?

— Având în vedere numeroasele și răsunătoarele atentate teroriste, produse în 2016 în Europa - inclusiv la Berlin, chiar în ajun de Crăciun -, cred că în multe țări din UE se va intensifica discursul populist și naționalist. Cu cât mai mult se va intensifica acest discurs, cu atât mai greu va fi pentru forțele pro-europene din cadrul Uniunii - cum ar fi Angela Merkel, care este o pro-europeană convinsă - să obțină sprijinul populației. În Franța, este clar că va câștiga unul dintre cei doi candidați pro-ruși, deja depinde dacă cel mai radical sau cel mai moderat.

Și în Europa, frica de insecuritate este un instrument folosit pe larg pentru a manipula oamenii. Vedeți fenomenul Brexit. Dar bățul, și în cazul europenilor, este cu două capete. Căci, cu cât mai multe fisuri va da proiectul european, cu atât mai mare va fi dorința inamicilor acestui proiect de a-l nimici. E ca atunci când vrei să dobori până la capăt un animal rănit... De aceea, securitatea europenilor depinde foarte mult de însuși proiectul european, de capacitatea lui de a rezista la crizele care

au devenit un adevărat test de rezistență pentru liderii comunitari. Și pentru noi, agenda europeană depinde de agenda internă a UE.

— Ați spus despre Igor Dodon că este un politician rațional. Cât de rațional este ca, încă neinvestit în funcție, să începi a te război cu foștii președinți?

— Cred că trebuie să mergem în profunzimea problemei. Profilul președinților pe care i-am avut până acum este cel al unor persoane slabe, aproape invizibile. Iar Dodon știe că, potrivit sondajelor, oamenii își doresc un președinte puternic, care să facă ordine. Să te certți cu Băsescu, evident, ori să lupți cu unioniștii este departe de a face ordine, dar aceste lucruri mărunte sunt o manevră care te ajută să-ți amplifici mesajul toxic și să pari un președinte puternic. Așa a făcut în campanie, unde a operat cu minciuni - și nu cred că va înceta să facă asta. Căci este, prin excelență, un om care poate să transforme o problemă artificială în una reală la nivel de percepție publică. Din păcate, cu un președinte care este principalul mincinos al țării, instituția prezidențială va fi și mai compromisă.

„Pe alocuri, deja suntem codași”

— Va reuși guvernul, declarat pro-european și cu o groază de probleme, să asigure un echilibru de putere?

— Înainte de toate, eu cred că guvernarea - așa neintegră și netransparentă cum o știm - este totuși pro-

europeană. Ei se văd în proiectul european, chiar dacă sunt corupți și nu reușesc să livreze reformele necesare către cetățeni - dar acest soi de „schizofrenie” îl întâlnim și în alte țări. Drept urmare, avându-l pe Dodon pe extremă, Partidul Democrat are șansa unei mici reabilitări de imagine. Căci, ce faci când nu arăți prea bine? Te compari cu cel care arată și mai prost, nu?! Astfel, Dodon devine o necesitate pentru ei, un factor de echilibru ce îi va ajuta să-și vândă mai ușor semi-adevărurile și să devină ceva mai credibil. Pentru că, din păcate, cu asta se operează acum la nivel guvernamental - semi-adevăruri.

— Este o afirmație ce nu dă prea bine - semi-adevărurile. Pe ce se sprijină ea?

— Pe final de toamnă am lansat un manual în care, pe lângă faptul că oferim o lectură, sperăm noi, mai facilă a prevederilor juridice ale Acordului de Asociere, prezentăm și un tablou comparativ al situației din Georgia și Ucraina - țări care au semnat acest document ambițios în aceeași zi cu noi. Așadar, din punctul de vedere al potențialului de a realiza reforma până la capăt, cel mai bine stau georgienii. Noi, care am fost povestea de succes, suntem cam la același nivel cu ucrainenii, care au un război civil în desfășurare. Dar, faptul că astăzi Kievul se află sub presiunea mai multor provocări - securitatea, societatea civilă foarte reactivă, factorul extern, de care depinde asistența externă -, ne face să presupunem că Puterea

Modele comunitare

Un viitor european începe într-o școală europeană

Ana-Maria Veverița
reporteră „Obiectiv European”

Viitorul fiecărei națiuni este determinat de educație, coloana vertebrală a dezvoltării umanității. O populație bine educată și bine instruită este esențială pentru a participa activ în societate și a clădi economii puternice. Fie că învață într-un orașel îndepărtat de Copenhaga, fie într-un sat de la nordul Moldovei, toți copiii au dreptul la o educație egală și de calitate. Din păcate însă, deocamdată cel puțin, condițiile dintr-o școală de la nordul Moldovei sunt mult diferite de cele dintr-un orașel din nordul Danemarcei...

DANEMARCA: Internet până și în timpul examenelor

Primul lucru care iese în evidență la școala din Hellerup, unde învață 640 de elevi cu vârsta între 6 și 16 ani, este lipsa unui gard care separă clădirea de stradă. La intrare, încălțăminta este aruncată pe podea, iar copiii de toate vârstele stau tolanți pe canapele pentru a-și face temele, joacă foosball (nr. - fotbal de masă) sau alergă prin spațiul deschis, care înlocuiește sălile de clasă. Orele sunt de-a dreptul atipice pentru o școală tradițională. Elevii se pot așeza pe podea sau pe canapele pentru a comunica, timp de 15-30 minute, cu profesorii pe diferite subiecte, iar în cea mai mare parte din zi ei sunt liberi să studieze unde li se potrivește, singuri sau în grup.

La școală, elevii primesc câte un laptop sau tabletă – și nici vorbă de telefoane „confiscate”. Ei sunt liberi să vină și să plece când doresc, atâta timp cât stau în contact cu profesorii pe smartphone sau alte dispozitive mobile la îndemână. Tehnologia, la Hellerup, nu este izolată într-un laborator de informatică, principiul-cheie fiind că, utilizând laptopuri

și smartphone-uri, elevii interacționează cu tehnologia încă din școală, la fel cum o vor face mai târziu la locul de muncă. Filozofia acestei școli-pilot, construită acum un deceniu în suburbia capitalei Copenhaga, este de a-i lăsa pe elevi să decidă singuri modul și mediul în care învață cel mai bine. Recunoscută pe plan internațional ca fiind o instituție inovatoare, școala din Hellerup nu este o școală daneză tipică, însă aceasta ilustrează eforturile Danemarcei de a face ca orele școlare să fie mai apropiate de lumea reală, mai ales atunci când este vorba despre tehnologie, notează ziarul canadian „The Globe&Mail” (Theglobeandmail.com).

În pas cu lumea digitală

Dispozitivele digitale au transformat și școala Saksild Nølev din orașelul danez Odder. Tabletele aici sunt utilizate deopotrivă de elevi și de profesori, iar infrastructura școlii include rețele wireless în aproape fiecare clasă, alături de table interactive și iPad-uri, care sunt oferite fiecărui elev și profesor. În acest mod, administrația își propune să țină pasul cu lumea digitală aflată în continuu schimbare, arată Computerweekly.com. Elevii nu utilizează tehnologia doar în timpul examenelor naționale. Potrivit fostului ministru al educației din această țară, Bertel Haarder, „examele trebuie să reflecte viața de zi cu zi din clasă, și viața de zi cu zi în clasă trebuie să reflecte viața în societate. Internetul este indispensabil, inclusiv în timpul examenelor”.

În cele peste 1500 de școli din Danemarca învață astăzi aproape 575 de mii de elevi. Anul de învățământ în Danemarca începe în august și se termină în iunie. Pe pagina oficială a sistemului școlar, Folkskole („Școala poporului” – n.a.) există

Hellerup. Școala viitorului. Sursa: openbuildings.com

chiar și o hartă interactivă, unde fiecare elev își poate găsi școala unde învață, profesorii, orarul, cheltuielile per elev în școală, absențele profesorilor și chiar bugetul alocat instituției de către administrația locală.

Și pentru că în Danemarca este obligatorie educația, nu școala în sine, fiecare elev poate alege să învețe într-o instituție publică, în una privată sau chiar acasă. Domeniul educației este finanțat atât de stat, cât și de cele 98 de autorități locale, responsabile de educația primară și cea secundară, de până la 16 ani. Investițiile în educație sunt cele mai mari în Danemarca – 6,4% din PIB, în 2013. În Indicele Educației, publicat împreună cu Indicele Dezvoltării Umane în anul 2014, Danemarca înregistrează un coeficient de 0,873 (unde 1 înseamnă cel mai mare scor teoretic posibil, indicând nivelul de educație perfectă) și se poziționează drept cea de-a zecea țară din lume, alături de Singapore, Irlanda și Suedia.

GERMANIA: cinci tipuri de școală

Educația de calitate este esențială pentru a asigura competitivitatea în lumea globalizată de astăzi. De aceea, educația este o prioritate în Germania, iar școala germană își învață elevii să joace un rol activ în societatea bazată pe cunoștințe. Comparativ cu Danemarca, aici educația la domiciliu este interzisă

Impresionantul gimnaziu din Wittersbacher. Sursa: panoramio.com

Hallerup. Lecțiile, o joacă pentru elevi. Sursa: architizer.com

Prima limbă străină studiată în școlile germane este latina. Sursa: picture-alliance/dpa

prin lege, iar întregul sistem de învățământ se află în competența landurilor (n.r. - statele federației, în timp ce guvernul federal joacă un rol minor. Astfel, nu există un sistem de învățământ unic în Germania, fiecare land decide politicile sale educative proprii.

Toți copiii își încep studiile la vârsta de șase ani, urmând că după școala primară să aleagă unul din cele cinci tipuri de școală secundară, care le va determina viitorul: *Hauptschule*, care oferă mai

mult o educație vocațională; *Realschule*, o școală de tip real până în clasa a 10-a; *Mittelschule*, o combinație a celor două; *Gimnaziul*, unde elevii învață cel puțin două limbi străine și științe reale avansate între clasele 5-12; *Gesamtschule*, care combină trei tipuri de școală în una, dar care este rar întâlnită. După clasa a zecea, adică la 15 ani, până când educația este obligatorie în Germania, elevii pot lăsa școala pentru cel puțin un an de muncă și apoi să-și reia studiile când

și doresc, arată ghidul online www.german-way.com.

Fiecare cu vacanța lui

Școala în Germania începe la ora 7.30 sau la 8.15 și se termină la amiază, în cazul în care nu există ore suplimentare. Pauzele sunt de la cincă la 20 de minute, iar pauza de prânz este asigurată pentru elevii care au ore după ora 13.30. Nu există uniformă școlară, iar obiectele studiate în mod obligatoriu sunt în număr de

MOLDOVA: ȘCOLILE DIGITALE SUNT PUȚINE, DAR EXISTĂ

Din luna octombrie a acestui an, datorită unui proiect finanțat de SUA, elevii de la Liceul teoretic din comuna Ștefănești, r-nul Florești, au lecții de robotică. În cadrul programului „Roboclub”, ei învață să construiască și să programeze roboți, fapt care pe mulți îi inspiră să urmeze o carieră în domeniul IT. Tot aici, elevii din clasa a 10-a stau la ore în fața celor 25 de laptopuri, citesc din manualele digitale și primesc temele pe e-mail. O oră de geometrie despre linii și figuri în spațiu nu mai este atât de chinătoare – ei nu mai sunt nevoiți să-și imagineze elementele, le văd clar pe monitoare și pe tabla interactivă afișată în fața clasei. Interesante sunt și orele de fizică sau chimie, când efectele a zeci de experimente pot fi văzute la computer. Deși examinările sunt online, respectiv este mai greu de copiat, unele teste de evaluare sunt scrise în caietele tradiționale, mai ales când este vorba de cifre.

Din păcate, liceul din Ștefănești – una din cele trei instituții din mediul rural din Moldova, unde se realizează proiectul „Conectează-te! Tehnologiile informaționale pentru succes în învățare” – nu este unul tipic pentru Republica Moldova. Exemplul lui, însă, ne arată că modernizarea este posibilă și aici – trebuie doar de scris proiecte și de... perseverat.

Pe lângă acest lucru, liceul din Ștefănești este și un model de educație incluzivă. Profesorii, împreună cu elevii, au reușit să creeze un mediu educațional prietenos pentru toți copiii. Drept urmare, astăzi, din cei 327 de elevi ai liceului 25 au cerințe

Tatiana Moraru, Maria Toma, Corina Hariton și Mihaela Bătcă, unite în echipa „Health in a Drop” (Sănătate într-o picătură), au dezvoltat o soluție de găsimă a apei potabile într-o regiune în care circa 80% din populație duce lipsă de ea. Sursa: technovationchallenge.org

Tehnologia IT, prezentă în clasele liceului de la Ștefănești. Sursa: ziarulnational.md

educaționale speciale. Ei beneficiază de un centru de resurse, de diferite terapii și de asistența psihologului.

Liceul teoretic din Ștefănești este una din cele 997 de instituții de

învățământ din mediul rural în Republica Moldova. În mediul urban, numărul instituțiilor școlare este de 324 de unități. În total, în țara noastră funcționează 118 școli primare, 794 de

FETELE DIN ȘTEFĂNEȘTI, ÎN TOP 10 LA SILICON VALLEY

Datorită digitalizării școlare, liceenii din Ștefănești au obținut mai multe premii relevante. Acum doi ani, patru eleve au reușit să câștige Concursul pentru tinerete din întreaga lume – *Technovation Challenge 2014*, care s-a desfășurat în Silicon Valley, SUA. Din cele 842 de echipe participante, reprezentativa Moldovei a fost singura din Europa. Potrivit laborantului de informatică din cadrul liceului, Ion Balan, fetele au reușit să se claseze în Top 10 al celor mai bune proiecte cu aplicația mobilă „Apă Pură”. Aplicația rezolvă două probleme: spune în ce fântâni din localitate și împrejurimi apa este bună de băut și informează cum afectează sănătatea impuritățile și particulele străine, care au ajuns în apă. Astfel, nu e de mirare că, după liceu, majoritatea elevilor din Ștefănești se văd studenți la facultăți de IT sau economie, unde sunt indispensabile cunoștințele de computer.

Moldova, mai independentă energetic cu sprijinul UE

SPITALUL RAIONAL ȘI DIRECȚIA SITUAȚII EXCEPȚIONALE DIN CĂUȘENI au fost produse, recent, la sisteme de încălzire pe biomasă și de producere a apei calde de la energia solară. Aceste instituții sunt primele din Moldova ce vor utiliza astfel de tehnologii de energie regenerabilă. Valoarea investiției este de 203 mii de euro, oferită de Proiectul Energie și Biomasă, finanțat de UE și realizat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

Capacitatea totală a centralei termice, instalate în Blocul curativ al spitalului (peste 6000 de pacienți anual în permanență în secțiile de terapie intensivă, chirurgie, traumatologie, maternitate, pediatrie, cardiologie) este de 750 kW și încălzește o suprafață de peste 6700 m², iar cele 30 de colectoare solare vor fi suficiente pentru a asigura apa caldă pentru uzul pacienților și al personalului spitalului. Noul sistem de încălzire oferă independență energetică instituției; în plus, datorită lui, este protejat mediul ambiant și sunt create noi locuri de muncă.

DEPARTAMENTUL SITUAȚII EXCEPȚIONALE este cel de-al doilea beneficiar al proiectului la Căușeni. Instituția a trecut de la gaze la încălzirea cu biomasă și și-a extins suprafața încălzită. În plus, aici au fost montate colectoare solare ce produc apă caldă de la energia solară. Capacitatea centralei termice este de 90 kW și va încălzi o suprafață de 750 m² folosită de cei 90 de salvatori.

Tot în toamna lui 2016, datorită echipamentului modern în valoare de circa 100 de mii de euro, oferit de proiect, LABORATORUL DE BIOCOMBUSTIBILI SOLIZI din cadrul Universității Agrare a devenit singurul din Moldova, care a primit acreditare pentru a testa parametrii fizici și chimici ai biocombustibililor.

Acum, producătorii vor putea să demonstreze calitatea biocombustibilului plasat pe piață, iar consumatorii – să fie siguri de produsul achiziționat. Certificarea calității biocombustibililor va fi obligatorie începând cu 25 martie 2017. Fiecare lot de biocombustibil plasat pe piață trebuie să conțină informații privind țara de origine, data fabricării, termenul de valabilitate, puterea calorifică și altele.

PROIECTUL ENERGIE ȘI BIOMASĂ a fost lansat în 2011. Timp de cinci ani el a produs o schimbare vizibilă în sectorul energetic național, iar numărul celor care folosesc biocombustibili în calitate de agent termic este în creștere:

- Peste 130.000 de persoane beneficiază de confort termic sporit și ecologic.
- Peste 9,02 mln. de euro au fost investiți, din fonduri europene, în sisteme de încălzire pe biomasă.
- 190 de școli, grădinițe, centre comunitare au sisteme moderne de încălzire pe biomasă, inclusiv zece grădinițe, centre de sănătate sunt dotate cu panouri solare de producere a apei calde.
- 1000 de familii își încălzează casele cu energie verde datorită Programului de subvenționare demarat de Proiectul Energie și Biomasă.
- Se dezvoltă piața locală de producere a biocombustibilului - la începutul lui 2016, erau active circa 70 de companii producătoare de brichete și pelete. Bugetul pentru etapa a doua a proiectului (2015-2017) este de 9,41 milioane de euro, acordată de UE. În anul 2015, 13% din energia consumată în Republica Moldova provenea din surse regenerabile. Către anul 2020, Republica Moldova și-a propus ca 17% din consumul total de energie să fie din surse regenerabile.

Andreea Ștefan

Sursa foto: Biomasa.md